

مذاکرات و کشمکش آمریکا و ایران

بهرام رحمانی

bamdapress@telia.com

با وجود جنگ تبلیغاتی میان مقامات ایران و آمریکا، طرفین از برگزاری مذاکرات مستقیم در روزهای آتی خبر می‌دهند. جان بولتون، نماینده آمریکا در سازمان ملل متحد گفته است اگر اقدامات شورای امنیت علیه جمهوری اسلامی شکست بخورد، آمریکا گزینه‌های دیگری شامل تحریم‌های امنیتی، مالی، تجاری و مسافرتی علیه ایران را مورد بررسی قرار خواهد داد.

روابط ایالات متحده و جمهوری اسلامی، بعد از ماجرای گروگان‌گیری از سال ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۱، که دیپلمات‌های آمریکایی به مدت ۴۴۴ روز گروگان دانشجویان خط امام بودند، گرچه قطع گردید، اما در این سال‌ها هر از چند گاهی رسانه‌ها از مذاکرات پنهانی طرفین گزارشاتی را منتشر کرده‌اند. برای مثال کاندولیزا رایس، وزیر امور خارجه آمریکا، در گفتگویی با شبکه تلویزیونی سی‌ان‌ان، گفته است سفیر آمریکا در افغانستان این اواخر چندین بار با سفیر جمهوری اسلامی گفتگو کرده است. یا این که در سال‌های اخیر خبرهایی از دیدار مقامات جمهوری اسلامی و دولت آمریکا در سوئد، انعکاس یافته است. بنابراین اولین بار نیست که طرفین بر سر میز مذاکره می‌نشینند، اما اولین بار است که رسماً و علناً اعلام می‌شود.

خامنه‌ای، رهبر جمهوری اسلامی با تفاسیر و توضیحات ویژه خود مذاکره با مقامات آمریکایی را تایید کرده و احمدی‌نژاد، رئیس جمهوری رژیم، نیز هر چند گفته که «به آمریکایی‌ها اعتماد ندارند» ولی با آن‌ها درباره عراق مذاکره خواهد کرد.

بوش، رئیس جمهور آمریکا نیز اعلام کرد که به زلمای خلیل زاد سفیر آمریکا سپرده‌اند که برای حل بحران عراق با ایران به مذاکره بنشینند و زلمای نیز اعلام داشت برای جلوگیری از پشتیبانی ایران از گروه‌های شورشی با ایران به گفتگو می‌نشینند. هوشیار زیباری، وزیر امور خارجه عراق، نیز در گفتگویی با روزنامه الشرق الاوسط، اعلام کرد: «گفتگوهای ایران و آمریکا در بغداد و با مشارکت عراقی‌ها برگزار می‌شود...».

بدین ترتیب، توجیه مقامات جمهوری اسلامی، مذاکره با «شیطان بزرگ»، میانجیگری عبدالعزیز حکیم، رهبر مجلس اعلاى انقلاب اسلامی عراق است. حکیم و نیروهایش طی سال‌های طولانی سکونت در ایران، زیر نظر سپاه پاسداران و وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی آموزش دیدند، در سطوح مختلف رابطه تنگاتنگ اقتصادی، سیاسی و نظامی با جمهوری اسلامی دارند. حکیم، همچنین رابطه بسیار نزدیکی با مقامات ایالات متحده دارد و عضو شورای موقتی بود که توسط ایالات متحده در دسامبر ۲۰۰۳ اعضای آن منتصب شدند. پس از این که در آگوست سال ۲۰۰۳، محمدباقر حکیم، در نجف به قتل رسید، عبدالعزیز جانشین برادر خود در این سمت شد. حکیم، همچنین کاندایدی اول لیست ائتلاف متحد عراق در جریان دور اول انتخابات قانون‌گذاری در ژانویه سال ۲۰۰۵ بود.

مقامات آمریکایی نیز مدعی هستند که در این مذاکرات می‌خواهند مستقیماً به نمایندگان ایران هشدار دهند که در امور داخلی عراق دخالت نکنند و به گروه‌های مخالف در این کشور یاری نرسانند.

سیاستمداران محافظه‌کار ایالات متحده، مذاکره نمایندگان دولت آمریکا با نمایندگان رژیم جمهوری اسلامی را مخاطره‌آمیز نامیده‌اند، به این معنی که آینده عراق را دولت‌های دست‌پرورده ایران و با اکثریت شیعی تعیین خواهند کرد و این چیزی نیست مگر شکست آمریکا در عراق. در حالی که تحلیل لیبرال‌ها این است که برای خروج آمریکا از عراق، این بهترین حالت است، بنابراین برای جلوگیری از دادن تلفات و هزینه‌های بیش‌تر نباید این فرصت را از دست داد.

در ایران نیز جناح شکست‌خورده «دوم خرداد»، پیرامون مذاکره با ایالات متحده این مسئله را خطاب به محافظه‌کاران با این موضع به میان کشیده‌اند که چرا مذاکره با آمریکا برای ما «حرام» بود، اما اکنون برای شما «حلال» است؟

از سوی دیگر جلسه وزیران شش کشور عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل، پس از سه هفته مذاکرات فشرده بر سر پرونده اتمی جمهوری اسلامی، سرانجام شامگاه چهارشنبه ۲۹ مارس ۲۰۰۶، با صدور بیانیه‌ای از جمهوری اسلامی خواسته تا غنی‌سازی اورانیوم را معلق سازد. متن این بیانیه پس از توافق پنج عضو دائمی شورای امنیت، از سوی ۱۵ عضو شورا به تصویب رسید. برای اجرای این بیانیه ۳۰ روز مهلت به جمهوری اسلامی داده شده است. شورای امنیت در این بیانیه از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی خواسته ظرف ۳۰ روز گزارش دهد که آیا ایران با درخواست شورای امنیت همکاری کرده است یا نه. در پایان این مهلت، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در مورد تحوه عملکرد ایران به شورای امنیت گزارش خواهد داد. همچنین روز پنج‌شنبه ۳۰ مارس نیز وزیران خارجه آمریکا، بریتانیا، چین، روسیه و فرانسه، در جلسه‌ای که میزبانی آن را وزیر خارجه آلمان، یکی از سه کشور اروپایی مذاکره‌کننده با ایران در برلین بر عهده داشت، شرکت کردند تا چگونگی پیگیری بیانیه شورای امنیت سازمان ملل و چه اقدامات خاصی در پایان مهلت تعیین‌شده به مرحله اجرا خواهند گذاشت را به بحث و گفتگو و تبادل نظر گذاشتند. بدین ترتیب دولت آمریکا، اولین گام در جهت اجماع جهانی علیه جمهوری اسلامی را برداشته است.

محمدجواد ظریف، نماینده ایران در سازمان ملل، در نخستین واکنش به این بیانیه گفت، ایران نسبت به هرگونه «تهدید، ارباب و تعیین ضرب‌الاجل آلرژي دارد.» منوچهر متکی، وزیر خارجه ایران نیز، در سخنانی در مقر دفتر اروپایی سازمان ملل متحد در ژنو، گفته است طرح پرونده هسته‌ای ایران در شورای امنیت غیرموجه بوده است. وی در عین حال تاکید کرد، جمهوری اسلامی برای مواجهه با نتایج شکست مذاکرات و وضع تحریم‌های اقتصادی احتمالی علیه ایران نیز آمادگی دارد. سردمداران جمهوری اسلامی، در روزهای اخیر تاکید کرده‌اند که در مقابل این‌گونه درخواست‌ها کوتاه نمی‌آیند، چرا که غنی‌سازی اورانیوم را براساس معاهده‌های بین‌المللی حق مسلم خود می‌دانند. محمود احمدی‌نژاد، در آخرین سخنرانی خود در شهر یاسوج، با بیان این که دانشمندان ما امروز به علم فناوری هسته‌ای دست یافته‌اند، ادعا کرد: «به زودی محصول این فناوری توسط دانشمندان ایران در خدمت مردم قرار خواهد گرفت... به اخم‌ها و تهدیداتی که دنیا علیه ایران در این ارتباط راه انداخته توجه نکنید زیرا همه آن‌ها به توان‌مندی ملت ایران در استفاده از انرژی هسته‌ای ایمان دارند، ولی چون علاقه‌ای به پیشرفت ما ندارند، بنابراین مخالف دستیابی به انرژی هسته‌ای هستند و می‌خواهند با صحنه‌سازی‌های بین‌المللی از ما امتیاز بگیرند.»

با در نظر گرفتن همه این وقایع و علیرغم جنگ لفظی میان مقامات جمهوری اسلامی و دولت آمریکا، شکی نیست که مذاکرات طرفین بر سر امنیت عراق، از طرفی ناشی از ناتوانی آمریکا در حل بحران عراق است و از طرف دیگر نفوذی که جمهوری اسلامی در میان شیعیان دست پرورده خود در عراق دارد. این امر همچنین مجالی است برای گریز از تیغ بحران فزاینده داخلی برای طرفین و بویژه برای رژیم اسلامی ایران که تحت فشار جنبش‌های اعتراضی و اجتماعی در درون و افکار عمومی بین‌المللی قرار دارد.

پرونده اتمی جمهوری اسلامی و بحران پیچیده عراق، گرچه دو موضوع متفاوت هستند، اما بحث و مذاکره و صف‌بندی جهانی پیرامون این مسائل به وجود آمده است که در آن، همه طرفین درگیر به فکر منافع استراتژیک اقتصادی، سیاسی و نظامی خود هستند. ایالات متحده و جمهوری اسلامی، هر کدام از این مذاکره، به دنبال اهداف سرمایه‌داری خود و گرفتن امتیاز از همدیگر هستند.

در چنین شرایطی مسلم است که طبقه کارگر و نیروهای آزادی‌خواه ایران نباید انتظاری از این مذاکرات به نفع جامعه ایران داشته باشند، به همین دلیل این طبقه و نیروهای اجتماعی رادیکال باید همواره به فکر مبارزه و سازمان‌دهی خود به عنوان یک طبقه و تدوین و ترویج طرح اهداف و استراتژی خود باشد.

اوضاع سیاسی کنونی ایران، بیش از هر زمان دیگری متحول است. اگر فرض کنیم این تحولات به نفع ایالات متحده آمریکا و اسرائیل و دیگر متحدانش تمام شود، یا این که جمهوری اسلامی به وحشی‌گری خود در سرکوب جنبش کارگری، جنبش زنان، جنبش جوانان و دانشجویان و مردم انقلابی کردستان و مردم محروم و تحت ستم سراسر ایران ادامه دهد، در هر دو شکل دود آن در چشم کارگران و مردم آزادی‌خواه ایران می‌رود. دعوای جمهوری اسلامی با دول دیگر، یک دعوای خانوادگی طبقه سرمایه‌داری در سطح جهان است؛ دعوایی که جز ویرانی و کشتار و تحمیل فقر و فلاکت بیش‌تر بر اکثریت مردم حاصل دیگری ندارد. بنابراین طبقه کارگر و مردم آزادی‌خواه هیچ نفعی در این دعوای و کشمکش‌ها ندارند، مخالفت مواضع و سیاست‌های آمریکا و متحدانش هستند؛ در عین حال با اعتراضات و اعتصابات گسترده استراتژی خود را در جهت سرنگونی جمهوری اسلامی و برپایی یک جامعه انسانی آزاد، برابر و شاد، در مقابل جامعه قرار می‌دهند. علاوه بر این‌ها، جنبش کارگری باید سیاست‌های آن بخش از نیروهایی که امید خود را برای دستیابی به قدرت به دخالت آمریکا و متحدانش در منطقه گره زده‌اند و به حالت انتظار در جامعه دامن می‌زنند تا با ایجاد توهم در جامعه، جنبش کارگری، جنبش زنان، جنبش دانشجویی، جنبش انقلابی کردستان و دیگر جنبش‌ها حق‌طلب سراسر ایران را به رکود بکشانند، افشا کند.

در چنین شرایطی سازمان‌دهی اول ماه مه، روز جهانی کارگر را در پیش است و فرصت مناسبی برای پیشروان جنبش کارگری کمونیستی است تا استراتژی سوسیالیستی طبقه کارگر را که منافع و اتحاد کل طبقه را مدنظر دارد در مقابل جامعه قرار دهند. پیشروی مبارزه طبقه کارگر در سال گذشته نشان می‌دهد که اول ماه مه امسال، نسبت به سال‌های قبل متفاوت برگزار خواهد شد. یعنی دیگر برگزاری مراسم‌های محدود در سالن‌های سربسته به مناسبت اول ماه مه چندان تاثیرگذار نیست، بلکه شرایط موجود ایران طلب می‌کند که مراسم‌های اول ماه مه به میدانی و خیابان‌های شهرها کشیده شود. اگر برگزاری مراسم‌های اول ماه مه، در سال‌های گذشته در سالن‌ها از اهمیت خاصی برخوردار بود، اما اکنون طبقه کارگر ایران این شرایط را پشت سر گذاشته و به حرکت‌های رادیکال‌تری نیاز دارد تا جامعه را در سطح ماکرو متوجه مطالبات و اهداف طبقاتی خویش سازد.

طبیعی است که کارگران سراسر ایران، اول ماه امسال در صفوف اجتماعی متحد، با شعارهایی نظیر «نه به محاصره اقتصادی ایران»، «نه به حمله نظامی به ایران»، «کارگران جهان علیه جنگ و استثمار سرمایه‌داری متحد شوید»، «از حق تشکل مستقل و اعتصاب و تجمع و آزادی بیان طبقه کارگر ایران حمایت کنید» و... برگزار کنند. و تاکید نمایند که ما کارگران و مردم آزادی‌خواه نیازی به نیروگاه اتمی نداریم، زیرا به اندازه کافی انرژی طبیعی در این کشور وجود دارد. بنابراین ما کارگران به جای اختصاص هزینه‌های میلیاردی دلاری به ساختن نیروگاه‌های اتمی، خواهان اختصاص بودجه آن به صندوق بیمه بیکاری، آموزش و پرورش و درمان و بهداشت رایگان و همچنین به پرداخت همه دستمزدهای معوقه و افزایش سطح دستمزدها متناسب با تورم و گرانی واقعی تا حدود ۵۰۰ هزار تومان هستیم و...

بدین ترتیب، اگر نقادانه و واقع‌بینانه به سیاست‌های سرمایه‌داری جهانی و صف‌بندی‌های قدرت‌های بین‌المللی نسبت به ایران بنگریم، به این نتیجه می‌رسیم که طبقه کارگر اگر ضعف‌های خود به ویژه در عرصه تشکلیابی سراسری و اتحاد و همبستگی طبقاتی را سریعاً برطرف نکند و از پتانسیل واقعی خود استفاده نکند، این خطر وجود دارد که یک موقعیت تاریخی دیگر نیز از دست بدهد. بنابراین به طور کلی دو راه در مقابل ما وجود دارد یکی راه طبقه سرمایه‌دار و دیگری طبقه کارگر. موضع طبقه کارگر آگاه برای رهایی جامعه ایران از شرایط سخت و دشوار اقتصادی و سیاسی و اجتماعی موجود، و همچنین راه جلوگیری از تحقق طرح‌های هولناک و غیرانسانی سرمایه‌داری داخلی و بین‌المللی، سازمان‌دهی مبارزه آگاهانه و پیگیر اجتماعی علیه سرمایه‌داری و رژیم حامی سرمایه و شفاف کردن بدیل و آلترناتیو طبقاتی است. از این‌رو طبقه کارگر نه تنها هیچ نفعی در دستیابی جمهوری اسلامی به غنی‌سازی اورانیوم و نیروگاه‌های اتمی از یک سو و نه محاصره اقتصادی و حمله نظامی به ایران از سوی دیگر و همچنین نه نفعی در مذاکره و نزدیکی جمهوری

اسلامی و آمریکا ندارد، پس باید به دنبال منافع و مصالح خود با پیگیری مبارزه طبقاتی خویش بر علیه سرمایه‌داری داخلی و بین‌المللی در جهت تحقق سوسیالیسم باشد. تولید سلاح‌های اتمی کشتار جمعی حق هیچ دولتی نیست، بنابراین موضع اجتماعی و انسانی ما کارگران و مردم آزادی‌خواه این است که خواهان عدم تولید سلاح‌های کشتار جمعی اتمی و نابودی آن‌ها در همه کشورهای جهان و از جمله توقف و تعطیلی دائمی نیروگاه‌های اتمی در ایران باشیم. از سویی مانورهای نظامی جمهوری اسلامی با پیشرفته‌ترین سلاح‌ها در خلیج فارس و تنگه هرمز، آن هم درست زمانی که خود را برای مذاکره با آمریکا آماده می‌کند، غیر از نمایش قدرت برای گرفتن امتیاز از آمریکا چیز دیگری نیست. اما در عین حال چنین مانورهایی به ضرر جامعه ایران است، زیرا افکار عمومی جوامع بین‌المللی را نسبت به محاصره اقتصادی و حمله نظامی احتمالی به ایران مساعدتر می‌سازد.

احتمالا اهداف واقعی مذاکرات مقامات جمهوری اسلامی و ایالات متحده در عراق در پشت درهای بسته باقی خواهد ماند، اما آنچه که روشن است این است که توافق و تخاصم طرفین دعوای جناح‌های سرمایه‌داری است که کمترین نفعی برای طبقه کارگر و مردم آزادی‌خواه ایران و آمریکا ندارد. زیرا آن‌ها به دنبال اهداف و طرح‌ها و نقشه‌های بورژوازی خود هستند و در سرکوب و استثمار جنبش کارگری و به ویژه جلوگیری از انقلاب اجتماعی منافع مشترکی دارند. از این رو طبقه کارگر نیز باید در هر شرایطی به دنبال تحقق اهداف و برنامه‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی خودش باشد و در انتظار حوادث احتمالی نباشد.

يك وجه طنز تلخ مذاکره آمریکا و جمهوری اسلامی، در بغداد این است که طرفین در مورد سرنوشت مردم کشوری مذاکره می‌کنند که خود آن مردم از کم و کیف آن اطلاعی ندارند. حال روشن است که دولت آمریکا به عنوان يك دولت اشغالگر در عراق حضور دارد، اما حضور نمایندگان جمهوری اسلامی در این مذاکره، تناقضات سردمداران آن را به نمایش می‌گذارد، یعنی بر خلاف ادعای سردمداران جمهوری اسلامی که در امور عراق دخالتی ندارند، حضور در این مذاکره، آشکارا نشان‌دهنده این واقعیت است که این رژیم، وسیعا در امور داخلی عراق و ادامه کشت و کشتار در آن کشور نقش فعالی دارد.

نهایت امر، جدا از این که طرفین در این مذاکره به چه نتایجی خواهند رسید، مسئله مهم‌تر این است که اگر جمهوری اسلامی، قطعنامه شورای امنیت سازمان ملل متحد را در توقف غنی‌سازی اورانیوم نپذیرد، پس از پایان مهلت ضرب‌العجل تعیین‌شده برای جمهوری اسلامی، تصمیمات بعدی این شورا، چه خواهد بود؟